
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ОСВІТНІХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

*Оксана Шинкарук, Лоліта Денисова,
Лариса Харченко*

Анотація. Сучасні інформаційні технології спричинили появу та інтенсивне поширення принципово нових моделей соціальної інтеграції, комунікації, суспільно-політичної активності, способу життя, освіти. Протягом останніх десяти років в Україні вдалося створити нормативно-правовий фундамент для розвитку сектору е-освіти. В реальному навчальному процесі у закладах вищої освіти сучасні інформаційні технології якщо і використовуються, то вкрай безсистемно та епізодично. Мета – дослідити проблему реалізації інформаційних технологій в освітньому просторі закладів вищої освіти. Методи: аналіз спеціальної, науково-методичної літератури, даних мережі Інтернет, опитування, систематизація та узагальнення. Висновки. Незважаючи на високу динаміку збільшення в Україні кількості користувачів мережі Інтернет, до 50 % населення не використовує комп'ютери. В цілому вся позитивна динаміка зростання забезпечується переважно молоддю, тоді як старше покоління знаходиться практично осторонь від процесів інформатизації, що породжує проблему «цифрового провалля». Водночас надмірне захоплення молоді комп'ютерними технологіями призводить до появи такої проблеми як Інтернет-залежність, яка ще кілька років тому була для України неактуальною. Комп'ютер та мережа Інтернет нині в Україні є в основному джерелом розваг і спілкування, а кількість тих, для кого зв'язка «комп'ютер + Інтернет» є основним джерелом прибутку (новим місцем роботи) все ще недостатня. Найбільш значущі досягнення України у суспільних трансформаціях, досягнутих за допомогою впровадження сучасних інформаційних технологій, відмічені не тільки вітчизняними, а й міжнародними фахівцями, пов'язані зі сферою освіти (шкільної та вищої). Для подальшого розвитку ринку освітніх послуг, вирішення ряду соціальних проблем, реального впровадження навчання на основі інтернет-технологій у закладах вищої освіти фізичної культури і спорту необхідне створення науково обґрунтованої системи освіти та умов, що забезпечать її стійке функціонування та подальший розвиток.

Ключові слова: інформаційні технології, мережа Інтернет, заклади вищої освіти.

Abstract. Modern information technologies have led to the emergence and intensive dissemination of fundamentally new models of social integration, communication, socio-political activity, lifestyle, education. Over the past decade, Ukraine has succeeded in creating a legal and regulatory basis for the development of the e-education sector. In the real educational process at higher education institutions, modern information technologies are either hardly used or utilized unsystematically and sporadically. Objective – to investigate the problem of information technologies implementation in the educational space of higher education institutions. Methods: analysis of special, scientific and methodological literature, Internet data, surveys, systematization and generalization. Conclusions. Despite the high dynamics of the increase in the number of Internet users in Ukraine, up to 50 % of the population does not use computers. In general, all positive dynamics of increase is provided mainly by young people, while the older generation is virtually marginalized from the processes of informatization, which gives rise to the problem of digital divide. At the same time, overindulgence of young people in computer technologies leads to the emergence of such problems as Internet addiction, which a few years ago was irrelevant for Ukraine. The computer and the Internet in Ukraine today are mainly a source of entertainment and communication, and the number of those for whom the connection “computer + Internet” is the main source of income (the new place of work) is still not enough. The most significant achievements of Ukraine in social transformations, achieved through the introduction of modern information technologies, are noted by both domestic and international experts related to the sphere of education (school and higher). For the further development of the market of educational services, the solution of a number of social problems, the real introduction of training on the basis of Internet technologies in higher education institutions of physical culture and sports, it is necessary to create a scientifically substantiated system of education and conditions that will ensure its stable functioning and further development.

Keywords: information technologies, Internet, higher education establishments.

Вступ. Безпрецедентна за масштабами та якісними характеристиками глобальна інфраструктура інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій перетворилася на технологічний плацдарм для ґрунтовніших трансформацій у по-

всякденному житті людини та суспільства в цілому [6, 10].

Окрім небачених раніше можливостей для підвищення матеріального добробуту людства сучасні інформаційні технології (ІТ) спричинили появу

та інтенсивне поширення принципово нових моделей соціальної інтеграції, комунікації, суспільно-політичної активності, способу життя, освіти тощо [7, 9]. Найбільш значущі досягнення держави, які викликають значні хвилювання з боку громадськості, пов'язані зі сферою освіти.

Протягом останніх десяти років в Україні вдалося створити нормативно-правовий фундамент для розвитку сектору е-освіти. Уже станом на початок 2010 р. було прийнято ряд документів, які тією чи іншою мірою регламентують розвиток та застосування інформаційних технологій в освіті:

- чотири укази Президента України;
- чотирнадцять законів України;
- дві постанови Верховної Ради України;
- шістнадцять постанов Кабінету Міністрів України;
- дванадцять наказів Міністерства освіти і науки України [3, 4, 6, 11].

У країнах СНД, в тому числі в Україні, середній приріст обсягу ринків е-освіти протягом останніх років становить 20–23 % на рік, а це, після Азійсько-Тихоокеанського регіону, – найвищі темпи у світі.

Водночас такі дані можна вважати лише частково достовірними. Навіть побіжний огляд сайтів закладів вищої освіти (ЗВО), які зазвичай є ключовим елементом систем е-освіти, свідчить про те, що більшість з них відіграють рекламнорепрезентативну функцію і мало відрізняються від анімованих буклетів. У реальному навчальному процесі у ЗВО сучасні ІТ якщо і використовуються, то вкрай безсистемно та епізодично. У кращому випадку йдеться про презентаційні системи, або у найбільш інформаційно «просунутих» закладах – телемости з відомими особистостями. Це стосується і ЗВО фізичної культури і спорту. Можна відмітити певні напрацювання в даному напрямі, але залишаються не вирішеними питання створення на них єдиного інформаційного середовища [2, 7, 10].

Мета дослідження – дослідити проблему реалізації інформаційних технологій в освітньому просторі закладів вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз спеціальної, науково-методичної літератури, даних мережі Інтернет, опитування, систематизація та узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Всі проекти, які розробляються в Україні, є відображенням реального стану домінуючої форми культури в соціумі нового типу: не культури книжково-текстової, а комп'ютерно-екранної. Молодь мало читає й навіть перестає писати «від руки» або рахувати «в умі». Натомість вона опрацьовує великий обсяг візуальної інформації, з достатньою швидкістю набирає на клавіатурі тексти, здатна опанувати нові комп'ютерні програми, що належним чином не оцінено і не враховано в українській освітній системі.

Викладачі повинні звернути увагу на новий тип грамотності, породжений епохою інформаційно-

комунікаційної революції, як грамотність інформаційно-технологічну, як уміння працювати з інформаційними пристроями (гаджетами) не з метою безплідного проведення часу, а для духовного й фахового самовдосконалення.

Українська молодь вельми інтенсивно використовує сучасні інформаційно-комунікаційні технології та мережу Інтернет, про що свідчать соціологічні дослідження. За результатами опитувань Інституту Горшеніна, до 80 % студентів щоденно (постійно) користуються мережею Інтернет (чати, форуми, соціальні мережі) [5, 8, 10]. Зазначимо, що «гра в комп'ютерні ігри та проведення часу в Інтернет» – це друга за популярністю (після зустрічі з друзями: 79,9 % проти 51 %) форма проведення вільного часу.

Ці дані певною мірою корелюють з показниками Інституту соціології НАН України, за якими близько 20 % українських громадян своє дозвілля пов'язують саме із комп'ютером (у 1994 р. таких було лише 4,7 %).

Як відмічалось в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень [7], ХХІ ст. в Україні стало часом стрімкої комп'ютеризації та розвитку мережі Інтернет. У 2002 р. 80 % не вміли й ніколи не користувалися комп'ютером, постійно використовували його на роботі лише 4 %. У 2010 р. таких лишилося 55 %, решта або постійно працює з комп'ютером (15 %) або іноді його використовує (30 %), і ця динаміка постійно зростає. Варто зазначити, що кількість тих, хто взагалі не планує купувати комп'ютер, оскільки не відчуває в ньому потреби, залишається практично сталим – на рівні 29,9 % [6, 9].

Таким чином, можна дійти висновку: як кількість, так і загальна сформованість використання мережі Інтернет обумовлюється винятково появою нових «молодих» користувачів, тоді як більш літні люди так і залишаються поза процесами інформатизації. Такій ситуації сприяє і матеріальний стан різних верств населення.

За результатами опитувань Інституту Горшеніна, вітчизняна молодь не відчуває себе обмеженою в матеріальному плані, лише 2,7 % відмітили, що їм критично не вистачає коштів (у тому числі на харчування), тоді як до 70 % повідомляють, що не відчувають значних матеріальних негараздів. Цілком очевидно, що такі цифри суттєво відрізняють молодь від старшого покоління, котре належить до певних соціальних груп, та створюють між ними «цифрове провалля».

Усе зазначене обумовлює пріоритет використання студентами онлайн-ресурсів мережі для навчання чи пошуку інформації і лише майже половина користувачів використовують її для спілкування (56,6 %) [7, 10].

Необхідно зазначити, що спостерігається високий рівень проникнення соціальних мереж в усі складові життя сучасних українців, наприклад, Facebook (рис. 1). Якщо в 2011 р. загальна кількість користувачів цієї мережі становила 1,4 млн,

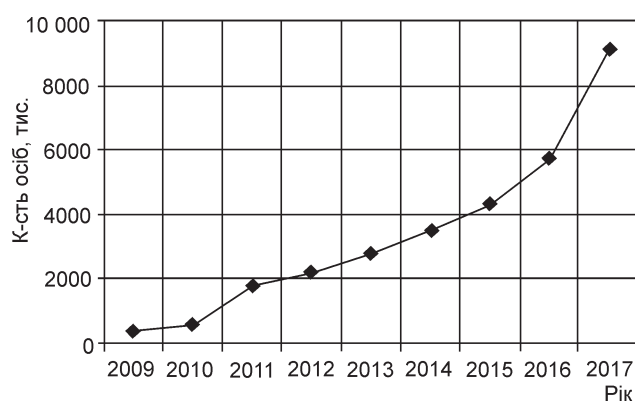


Рисунок 1 – Динаміка зростання кількості українських користувачів соціальної мережі Facebook за період 2009–2017 рр.

то у 2017 р. ця цифра вже досягла позначки 9 млн користувачів. Про це свідчать дані внутрішньої статистики, згідно з якою користувачами соціальної мережі Facebook вважаються ті, хто зареєстрований та протягом останніх 30 днів хоча б один раз користувалися нею. Тобто, в цих даних не враховуються, наприклад, зареєстровані користувачі, які не заходять в соціальну мережу протягом останніх 30 днів, а також особи, які не зареєстровані в Facebook, але переглядають її контент (наприклад, відеоінформацію) [8].

Такий рівень «занурення» молоді в мережу Інтернет та у віртуальний простір у цілому дозволяє говорити про формування нових тенденцій у поведінці користувачів, які не були характерні для України ще 10 років тому. Так, уже згадана цифра стрімкого зростання кількості користувачів мережі Інтернет (за різними оцінками від 6 до 17 млн осіб) спричинила виникнення не лише позитивного, а й негативного тренду стрімкого формування груп людей, для яких характерною є залежність від мережі [8].

Відповідно до даних Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, серед українських користувачів мережі Інтернет залежними вважаються 2–6 %, абсолютна більшість серед яких – студенти. У групі підлітків із високим рівнем Інтернет-залежності частка хлопців майже на третину перевищує частку дівчат. Майже такі самі показники були виявлені фахівцями ДЗ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України», які встановили, що кожна п'ятнадцята особа (6,54 %), яка має досвід роботи в мережі Інтернет, набуває залежності вже в підлітковому віці (за цим показником мережа як об'єкт зловживання наближається до наркотиків-каннабіноїдів) [4, 8, 12].

Інформатизація освітнього простору, формування єдиного інформаційного середовища ЗВО фізкультурного профілю сприятиме формуванню інформаційно-технологічної культури студентів, що дозволить використовувати всі форми

інтернет-ресурсів, соціальних мереж тощо у навчальній та практичній діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Єдине інформаційне освітнє середовище ЗВО визначаємо як комплекс інформаційної та технічної інфраструктури, баз даних і знань, що забезпечують інтеграцію освітньої, наукової та інноваційної діяльності, реалізований на основі інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі інтернет-технологій. Його організація у ЗВО фізичної культури і спорту сприятиме розвитку безперервної освіти, підвищенню рівня кваліфікації фахівців та наближенню навчальних послуг до їх потенційних користувачів, що територіально віддалені від університетів [1, 2, 12].

У сучасних умовах в освітню діяльність впроваджуються нові форми навчання, пов'язані із застосуванням інтернет-технологій (наприклад, дистанційна освіта), створюються навчально-методичні комплекси, що передбачають використання мережевих технологій та консолідованих електронних ресурсів.

Для студентів-спортсменів надання доступу до інформаційного середовища ЗВО, створення умов для отримання освіти шляхом використання дистанційних форм навчання є досить значущими чинниками, що дозволяють вирішувати одночасно питання отримання знань та здійснення практичної підготовки в умовах тренувальної діяльності.

Важливим кроком у формуванні єдиного освітняського інформаційного простору стало створення національної телекомунікаційної мережі для установ науки й освіти України з доступом до мережі Інтернет (УРАН), котра була створена в рамках Національної програми інформатизації [10].

Необхідно зазначити, що для забезпечення системності, комплексності й узгодженості дій у реформуванні освітньої системи у напрямі встановлення дистанційної освіти необхідна державна підтримка, а саме – створення, впровадження і розвитку національної системи дистанційної освіти в Україні, яка стане частиною освітньої системи та буде інтегруватись у Європейський та світовий освітній простір. Ця система забезпечує функціонування дистанційної освіти як рівноцінної форми навчання з наданням державних документів про вищу освіту [6].

Під час створення єдиного освітнього середовища ЗВО та реалізації дистанційного навчання необхідно у повному обсязі використати накопичений у вищій школі науково-методичний потенціал, інформаційні ресурси та технології, існуючу спеціалізовану телекомунікаційну інфраструктуру та мережу вищих навчальних закладів та наукових установ як основу єдиного освітняського простору України.

Висновки. Проведені дослідження свідчать про високий рівень готовності сучасної молоді до організації навчальної діяльності в новому інформа-

ційному середовищі з використанням сучасних інформаційних технологій.

Найбільш значущі досягнення України у суспільних трансформаціях, досягнутих за допомогою впровадження сучасних ІТ, відмічені не тільки вітчизняними, а й міжнародними фахівцями, пов'язані зі сферою освіти.

Подальший розвиток інформатизації ЗВО фізичної культури і спорту потребує комплексного вирішення завдань, пов'язаних зі створенням єдиного інформаційного середовища з повною комп'ютеризацією всіх служб та навчальних підрозділів, підключення до всеукраїнських і міжна-

родних мереж, створення освітніх інформаційних електронних ресурсів, підготовки студентів до використання інформаційних технологій у вирішенні навчальних та професійних завдань, забезпечення доступу до якісної освіти через впровадження дистанційного навчання.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці і впровадженні ефективної методики використання освітнього інформаційного середовища закладів вищої освіти з фізичної культури і спорту.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. Денисова Л. В. Хмарні технології в освітньому процесі вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту: стан питання та перспективи застосування / Л. В. Денисова // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – 2014. – Вип. 118(2). – С. 35–38.
2. Денисова Л. В. Сучасні тенденції використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній підготовці майбутніх магістрів фізичної культури і спорту / Л. В. Денисова // Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – 2017. – Вип. 3 (87). – С. 152–156.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1389899592029395>
4. Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР «Про Національну програму інформатизації». – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> 2. Закон України від 17 січня 2002 року №2984-III «Про вищу освіту». – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
5. Зміни у нашому житті за останні 20 років у цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lifepravda.com.ua/society/2011/08/3/82853/>
6. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена постановою МОН від 20 грудня 2000 р. – <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
7. На шляху до «розумного суспільства»: інформаційні технології як фактор суспільних перетворень в Україні. – К. : НІСД, 2011. – 25 с.
8. На Facebook вже 9 млн. українців, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://watcher.com.ua/2017/06/19/na-facebook-vzhe-9-mln-ukrainsiv/>
9. Студенты. Образ будущего. Международное исследование 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://institute.gorshenin.ua/media/uploads/086/47/dba87ea76027.pdf>
10. Український інститут інформаційних технологій в освіті НТУУ «КПІ». Використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті України: поточний стан, проблеми і перспективи розвитку (аналітичний огляд). – К., 2009. – С. 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://uiite.kpi.ua/ua/aboutuiite/public/singlerecord.html?tx_wfqbe_pi1\[id\]=17](http://uiite.kpi.ua/ua/aboutuiite/public/singlerecord.html?tx_wfqbe_pi1[id]=17)
11. Шинкарук О. Впровадження інноваційних технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів: вітчизняний досвід / О. Шинкарук // Фіз. культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. – 2017. – Вип. 3. – С. 490–505.
12. Шинкарук О. А. Інформаційне середовище освітнього процесу у вищих навчальних закладах фізичної культури і спорту: перспективи розвитку/ О. А. Шинкарук // Мат. V Всеукр. електрон. конф. «Сучасні біомеханічні та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті» (18 трав. 2017 р.). – К.: НУФВСУ, 2017. – С. 113–115.
13. Internet World Stats. Usage & Population Statistics. Internet Users in Europe, March 31, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>

Literature

1. Denysova L. V. Cloud technologies in educational process of higher education institutions of physical culture and sport: status and prospects of usage / L. V. Denysova // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahogichnoho universytetu. – 2014. – Iss. 118(2). – P. 35–38.
2. Denysova L. V. Modern trends of using information=communicative technologies for professional preparation of future physical culture and sport Masters / L. V. Denysova // Naukovyi chasopys natsionalnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. – 2017. – Iss. 3 (87). – P. 152–156.
3. Law of Ukraine «On higher education» [Electronic resource] / Verkhovna Rada of Ukraine. – Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1389899592029395>

4. Law of Ukraine of February 4, 1998 № 74/98-VR "On national informatization program". – <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> 2. Law of Ukraine of January 17, 2002 №2984-III «On higher education». – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
5. *Changes in our life during the last 20 years in figures* [Electronic resource]. – Access mode: <http://lifepravda.com.ua/society/2011/08/3/82853/>
6. *Concept of distance education in Ukraine approved by MON in December 20, 2000 p.* –<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
7. *On the way to «clever society»: information technologies as a factor of social transformations in Ukraine.* – Kyiv : NISD, 2011. – 25 p.
8. *On Facebook already 9 mln. Of Ukrainians, 2017* [Electronic resource]. – Access mode: <http://watcher.com.ua/2017/06/19/na-facebook-vzhe-9-mln-ukraintsiv/>
9. *Students. Image of the future. International study 2011.* [Electronic resource]. – Access mode: <http://institute.gorshenin.ua/media/uploads/086/47/dba87ea76027.pdf>
10. *Ukrainian institute of information technologies in education of NTUU «KPI». Usage of information-communicative technologies in higher education of Ukraine: current state, issues and prospects of development (analytical review).* – Kyiv, 2009. – С. 6. [Electronic resource]. – Access mode: [http://uiite.kpi.ua/ua/aboutuiite/public/singlerecord.html?tx_wfqbe_pi1\[id\]=17](http://uiite.kpi.ua/ua/aboutuiite/public/singlerecord.html?tx_wfqbe_pi1[id]=17)
11. *Shynkaruk O. Innovation technologies implementation in educational process of higher educational institutions: national experience / O. Shynkaruk // Fizkultura, sport ta zdorovia natsii: zbirnyk naukovykh prats.* – 2017. – Iss. 3. – P. 490–505.
12. *Shynkaruk O. A Information environment of educational process at higher education institutions of physical culture and sport: prospects of development/ Shynkaruk O. A // Materialy V vseukrainskoi elektronnoi konferentsii «Modern biomechanical and information technologies in physical education and sport» (18 May 2017).* – Kyiv: NUPESU, 2017. – P. 113–115.
13. *Internet World Stats. Usage & Population Statistics. Internet Users in Europe, March 31, 2011* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>